

UITSPRAAK VAN HET NOORS

Eddy Waumans

Het is niet de bedoeling dat u de regels en de woorden die ter illustratie gegeven worden allemaal direct probeert te onthouden: lees ze regelmatig eens door. Wat volgt zijn de algemene regels. Er bestaan natuurlijk uitzonderingen...

Klinkers

a. Algemene regels

1. Een klinker wordt lang uitgesproken wanneer hij op het einde van een beklemtoonde lettergreep staat:

te [te:] (*thee*)

løpe ['lø:pə] (*rennen, hollen*)

2. Een klinker wordt lang uitgesproken wanneer hij in een beklemtoonde lettergreep maar door één medeklinker gevolgd wordt.

besøk [bə'sø:k] (*bezoek*)

3. Een klinker wordt kort uitgesproken wanneer hij door twee of meer medeklinkers gevolgd wordt of wanneer hij niet in een beklemtoonde lettergreep staat.

bank [bank] (*bank*)

avis [a'vi:s] (*krant*)

4. Let er wel op dat

- de letter "m" op het einde van een woord nooit dubbel geschreven wordt:

fem [fem] (*vijf*)

- een aantal "kleine" woordjes toch met een korte klinker uitgesproken worden ook al volgt er maar één medeklinker:

hvor [vur] (*waar*)

b. Overzicht:

klinker	uitspraak	spelling	voorbeeld
[a]	ongeveer zoals de Nederlandse korte "a" in "pad"	a	takk [tak] (dak)
[a:]	ongeveer zoals de "a" in het Engelse "half"	a	tak [ta:k] (dak)
[e]	ongeveer zoals de Nederlandse korte "e" in een beklemtoonde lettergreep: "kennen"	e	elv [elv] (rivier)
[e:]	ongeveer zoals de Nederlandse lange "e" in "beek"	e	eventyr ['e:vənty:r] (sprookje)
[ə]	ongeveer zoals de "doffe "e" in "beloven"	e (zonder klemtoon)	eventyr ['e:vənty:r] (sprookje)
[i]	ongeveer zoals de Nederlandse lange "i" in "p <u>ier</u> ", maar dan kort	i	drikke ['drikə] (drinken)
[i:]	ongeveer zoals de Nederlandse lange "i" in "p <u>ier</u> "	i	fri [fri:] (vrij)
[o]	ongeveer zoals de Nederlandse "o" in "p <u>o</u> t"	o å	komme ['komə] (komen) mätte ['motə] (moeten)
[o:]	ongeveer zoals in de Nederlandse "o" in "l <u>o</u> pen"	o å	tog [to:g] (trein) år [o:r] (jaar)
[ø]	ongeveer zoals de klinker het Franse "b <u>o</u> euf"	ø	øst [øst] oosten
[ø:]	ongeveer zoals de "eu" in het Nederlandse "ve <u>u</u> len"	ø	føle [følə] (voelen)

klanker	uitspraak	spelling	voorbeeld
[æ]	ongeveer zoals de "a" in het Engelse "cat"	æ	æsj [æʃ] (<i>bab!</i>)
[æ:]	ongeveer zoals de klanker in het Franse "mère" of het Engelse "fair"	æ e (vóór een "r" van dezelfde lettergreep)	være [væ:rə] (<i>zijn</i>) fjerde [fjæ:rə] (<i>vierde</i>)
[u]	ongeveer zoals de "oe" in het Nederlandse "goed"	u o	bukse [buksə] (<i>broek</i>) rom [rum] (<i>kamer</i>)
[u:]	ongeveer zoals de "oe" in het Nederlandse "loeren"	o	skog [sku:g] (<i>bos</i>)
[y]	ongeveer zoals de "u" in het Nederlandse "duwen", maar met meer "i" erin	y	begynne [bəjynə] (<i>beginnen</i>)
[y:]	ongeveer zoals de "uu" in het Nederlandse "duur"	y	dyr [dy:r] (<i>dier</i>)
[ū]	ongeveer zoals de "uu" in het Nederlandse "duur", maar met de lippen zo ver mogelijk gesplitst	u	gutt [gūt] (<i>jongen</i>)
[ū:]	ongeveer zoals de "uu" in het Nederlandse "duur", maar met de lippen zo ver mogelijk gesplitst	u	ute [ū:tə] (<i>buiten</i>)

Tweeklanken

tweeklank	uitspraak	spelling	voorbeeld
[ai]	ongeveer zoals in de Nederlandse uitroep "ai!"	ai	ma <i>ï</i> [mai] (<i>mei</i>)
[ei]	ongeveer zoals de "i" in het Nederlandse "geit"	ei eg gevolgd door een "n"	he <i>ï</i> ! [hei] (<i>hallo</i>) regn [rein] (<i>regen</i>)
[øy]	ongeveer zoals de "ui" in het Nederlandse "buit", maar het eerste element is korter.	øy øg voor de letter "n"	skø <i>ÿ</i> te [□ øitə] (<i>schaats</i>) løgn [løyn] (<i>lengen</i>)
[æū]	een combinatie van een doffe [æ] en [ū]	au eu	au <i>g</i> ust [æū'gūst] (<i>augustus</i>) Europa [æū'ru:pa] (<i>Europa</i>)

Medeklinkers

A. [b], [d], [f], [h], [l], [m], [n], [p], [s], [t], en [v] worden uitgesproken zoals in het Nederlands.

Let er echter op dat:

a. [k], [p] en [t] in een beklemtoonde lettergreep voor een klinker met een lichte [h] uitgesproken worden (zoals in het Engels)

b. [b], [d],[g] en [v] ook aan het einde van een woord (weer zoals in het Engels) kunnen voorkomen (in het Nederlands wordt op het einde van een woord een stemhebbende medeklinker altijd vervangen door zijn stemloze variant – als die tenminste bestaat) jobb (job) [job]; bad (bad) [ba:d]; dag [da:g]; stav (staaf)[sta:v]

c. de letter "s" altijd als [s] uitgesproken wordt: "musikk" (muziek) [mū'sik]; het Noors kent (net zoals het Zweeds – luister maar eens naar Abba's "Thank you for the music") geen [z]: in de leenwoorden met daarin de letter "z" wordt die "z" als [s] uitgesproken.

d. Een dubbele medeklinker wordt iets langer uitgesproken dan een enkele.

B. De letter "g" wordt voor de letter "i", de letter "y" en de lettercombinatie "ei" als [j] uitgesproken:

gi [ji:] (*geven*)
begynne [bɛ jynɛ] (*beginnen*)
geit [jeit] (*geit*)

C. De lettercombinaties "sj", "skj" en de lettercombinatie "sk" gevolgd door "i", "y", of "øy" worden als de "sj" in het Nederlandse "sjerp" [ʃjɛrɔp] uitgesproken.

dusj [dūʃ] (*douche*)
kansskje [kanʃjɛ] (*misschien*)
datamaskin [da:tamaʃin] (*computer*)
skylle [ʃylɛ] (*spoelen*)
skøyte [ʃøitɛ] (*schaats*)

D. De [ŋ] is de klank van de "ng" combinatie in het Nederlandse "ring":

omkring [om'kriŋ] (*rond*)

E. De [ç] klinkt ongeveer zoals de "ch" in het Duitse "Kirche". Deze klank komt voor

- in de combinatie "k + j"

kjedelig ['çɛ:dɛi] (*saai*)

- als de letter "k" door een "i" of een "y" gevolgd wordt

kilometer ['çilumetɔr] (*kilometer*)
kylling [çyliŋ] (*kuiken*)

F. Een aantal medeklinkers wordt soms niet uitgesproken:

- de "h" voor een "j" en een "v"

hjelpe [jɛlpɛ] (*helpen*)(naar huis)
hva [va(:)] (*wat*)

- de "g" voor een "j"
gjøre [jø:rɔ] (*doen*)

- de "d" blijft vaak (maar niet altijd) onuitsproken na "l", "n", "r" en op het einde van een woord na een lange klinker:

kald [kal] (*koud*)

land [lan] (*land*)

nord [nu:r] (*noorden*)

god [gu:] (*goed*)

- de "g" wordt niet uitgesproken

- in het achtervoegsel "ig": billig ['bili] (*goedkoop*)

- voor een "j" aan het begin van een woord: gjerne [jæ:rnə] (*graag*)

Accent:

Net zoals in het Nederlands ligt de klemtoon gewoonlijk op de eerste lettergreep

Het Noors heeft daarnaast nog een zogenaamd "muzikaal accent": de beklemtoonde lettergreep wordt met een lagere, de onbeklemtoonde lettergreep met een hogere toon uitgesproken. Er bestaan twee tonen, en daarbij komt nog dat het muzikaal accent van streek tot streek verschilt. Voorlopig niks van aantrekken: Noors zonder muzikaal accent is voor de Noren perfect verstaanbaar. Je kan het muzikaal accent eigenlijk alleen maar onder de knie krijgen door te luisteren (en na te zeggen). Een Noorse DVD met Noorse ondertiteling kan hele goede diensten bewijzen.

HULPMIDDELEN bij de uitspraak

Het bestand KLANKEN

* In het bestand KLANKEN worden een aantal Noorse klanken door middel van eigennamen geïllustreerd. U kunt met behulp van bijvoorbeeld Windows Media Player horen hoe deze woorden uitgesproken worden. Het nummer voor ieder woord in het bestand verwijst naar de lijst hieronder:

1 <u>a</u> nn	de korte [a]
2 <u>k</u> aren	de lange [a:]
3 <u>j</u> ens	de korte [e]
4 <u>e</u> gil	de lange [e:]
5 <u>h</u> anne	de []
6 <u>l</u> inda	de korte [i]
7 <u>i</u> ne	de lange [i:]
8 <u>i</u> ngeborg	de korte [o]
9 <u>t</u> ove	de lange [o:]
10 <u>a</u> sbjørn	de korte [ø]
11 <u>s</u> ynnøve	de lange [ø:]
12 <u>g</u> erd	de korte [æ]
13 <u>e</u> rling	de lange [æ:]

14 <u>s</u> olveig	de korte [u]
15 <u>g</u> ro	de lange [u:]
16 <u>t</u> rygve	de korte [y]
17 <u>u</u> nni	de korte [ū]
18 <u>k</u> nut	de lange [ū:]
19 <u>l</u> aila	de tweeklank [ai]
20 <u>h</u> eidi	de tweeklank [ei]
21 <u>a</u> slaug	de tweeklank [æū]
22 <u>å</u> se	een "s" wordt altijd als [s] en nooit als [z] uitgesproken.
23 <u>l</u> ars	de [ʃ]
24 <u>k</u> irsten	de [ç]
25 <u>j</u> anne	een dubbele medeklinker wordt iets langer uitgesproken dan een enkele

Het bestand NOORSE VOKALEN

* In dit overzicht wordt de uitspraak van de Noorse klinkers geïllustreerd aan de hand van veel voorkomende woorden. Open het bestand "De Noorse klinkers". Al de hierin opgenomen woorden worden daar voorafgegaan door een getal. Met behulp van bijvoorbeeld Windows Media Player kunt u de uitspraak van de woorden beluisteren. Het getal verwijst naar de tabel hieronder, waarin de klinker die geïllustreerd wordt fonetisch weergegeven is met daarnaast een afbeelding en de "gewone" spelling van het woord. U hoeft deze woorden niet uit het hoofd te leren. Het idee is gewoon dat u een idee krijgt van de uitspraak.

1	[a]		ba <u>ll</u>
			ka <u>ff</u> e

2	[a:]		ban <u>a</u> n
			h <u>a</u> ne

3	[e]		e <u>g</u> g
		5	f <u>e</u> m

4	[e:]		t <u>e</u>
			tr <u>e</u>

5	[]		ep <u>l</u> e
---	-----	---	---------------

6	[i]		f <u>i</u> sk
			vi <u>n</u> du

7	[i:]	4	f <u>i</u> re
			is

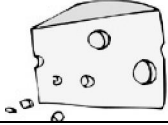

8	[o]	8	å <u>t</u> te
			o <u>l</u> je

9	[o:]		bå <u>t</u>
			to <u>g</u>

10	[ø]		nø <u>kk</u> el
----	-----	---	-----------------

11	[ø:]		dø <u>r</u>
			hø <u>n</u> e

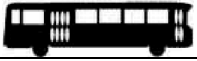
12	[æ:]		l <u>æ</u> rer
			p <u>æ</u> re

13	[u]		o <u>u</u> st
			p <u>o</u> tet

14	[u:]		b <u>o</u> k
		2	t <u>o</u>

15	[y]		s <u>y</u> kkel
----	-----	---	-----------------

16	[y:]		f <u>y</u>
			s <u>y</u> kebil

17	[ū]		b <u>u</u> ss
		100	h <u>u</u> ndre

18	[ū:]		h <u>u</u> s
			l <u>u</u> e

Het bestand TEKST1.rar

Nadat u dit bestand uitgepakt heeft kunt u de korte tekst met bijvoorbeeld Microsoft Media Player beluisteren. De tekst met vertaling volgt hieronder. Het is niet de bedoeling dat u de woorden uit het hoofd leert, maar dat u geregeld de tekst beluistert.

Leksjon 2 Klasseværelset

Les 2 Het klaslokaal

Dette er et værelse. Det er et klasseværelse på en skole. Vi er på en skole nå.
Dit is een kamer. Het is een klaslokaal in een school. We zijn in een school nu.

Vi er i et værelse. Det er et klasseværelse. Et klasseværelse er et værelse på en skole.
We zijn in een kamer. Dit is een klaslokaal. Een klaslokaal is een kamer in een school.

I et værelse er det tak, gulv og vegger.
In een kamer is er (een) dak, (een) vloer en muren.

Dette er et tak, dette er et gulv og dette er en vegg. Det er fire vegger i et værelse.
Dit is een dak, dit is een vloer en dit is een muur. Er zijn vier muren in een kamer.

Det er også en dør og en tavle her. Det er fire vinduer her. Dette er en pult.
Er zijn ook een deur en een bord hier. Er zijn vier ramen hier. Dit is een lessenaar.

Vi har tolv pulter her. Og dette er en stol. Det er tolv stoler her.
We hebben twaalf lessenaars hier. En dit is een stoel. Er zijn twaalf stoelen hier.

Det er seks jenter og fem gutter i klassen. De har time nå. De lærer norsk.
Er zjyn zes meisjes en vijf jongens in de klas. Ze hebben les nu. Ze leren Noors.

En gutt skriver på tavle med kritt. En jente leser en bok.
Een jongen schrijft op het bord met krijt. Een meisje leest een boek.

De website van Acapela

Op <http://www.acapela-group.com/text-to-speech-interactive-demo.html>

kunt u horen hoe Noorse woorden uitgesproken worden:

1. Kies onder "Select a voice" "Norwegian Kari" of "Norwegian Ola".
2. Tik een Noorse tekst in het vak "Type your text here"
3. Klik op het pijltje naast "Say it"

You Tube

Wie geen bezwaar heeft tegen de "amateuristische" presentatie kan wel wat leren uit bijvoorbeeld "Norway - The Basic Language" of "Norwegian Language: Small sentences part 1". Om deze twee bestanden hier te kunnen bekijken kunt u Windows Media Player of VLC Media Player gebruiken (gratis van het internet te halen).

Interessant zijn ook

<http://norwegianabc.com/intro-lesson> (als je op klikt hoor je hoe wat ernaast staat uitgesproken wordt.

en

<https://www.youtube.com/watch?v=MFc1hL3FwKI> (vergelijking tussen de verschillende tweeklanken)

Let wel op: er zijn op YouTube ook videotjes te beluisteren waarop een abominabel Noors gesproken wordt!

